

נספח - תיאור האירועים בידי מוטה גור ודן שומרון

בתור רקע למה שהתרחש נביא כאן דברים שכתב לעצמו הרמטכ"ל דאז, מוטה גור. קטעים אלו נלקחו מתוך כתביו של על מבצע אנטבה. כתבים שמעולם לא ראו אור¹.. ונוספו להם מספר כותרות משנה. דרכם נחשף למה שארע מאחורי הקלעים של צמרת המדינה, ונבין כמה וכמה דברים, אליהם התיחסנו בפרקים השונים. לדוגמא, עד כמה ההחלטה ללכת בדרך שבה הלכו, לא הייתה מובנת מאליה, וממילא היא חלק מהנס שבעניין, כפי שכתב ה'אגרות משה' [המובא בפרק על ברכת שעשה לי נס סמוך להערה 26].

תהליך קבלת ההחלטה - תכנון המבצע

ביום ראשון, 27 ביוני 1976, בשעה 12:35, נחטף מטוס "איירבוס" של חברת "אייר פרנס", בטיסתו השבועית הרגילה מס, 139 מישראל לפאריס דרך אתונה. במטוס נמצאו 246 נוסעים, מהם 56 שעלו על המטוס באתונה ובהם המחבלים החוטפים, וכן 190 נוסעים שהגיעו בטיסה מישראל, מהם 105 ישראלים, גברים נשים וילדים, וכן אורחים ותיירים אשר חזרו לבתיהם לאחר ביקור בישראל - יהודים ולא יהודים, נתנים מארצות שונות.

בשעה 12:45 הודיעו המחבלים על חטיפת המטוס ומאותה שעה נקרא המטוס "חיפה". בשעה 13:00 הודיע קול ישראל על חטיפת המטוס למקום בלתי ידוע, ובמקביל הגיעה הידיעה על החטיפה למערכות התעופה והמודיעין בישראל. בשעה 13:30 הפסיק ראש ממשלת ישראל, יצחק רבין, את דיון הממשלה, בו נכחתי, והודיע בנימה שקטה אך דרמטית על אבדן המטוס, ועל כך שבתוכו נמצאים ישראלים ויהודים רבים. טרם ידוע מה קרה עם המטוס, האם נחטף, ואם כן על ידי מי ולאן מועדות פניו.

...ההפתעה הקפיצה את קהילת המודיעין בצה"ל וזו חידדה את חושיה, והפעילה מידית את מכלול מחושיה ושלוחותיה, ובמדורים השונים במטכ"ל ובזרועות החלה חשיבה עצמאית ויוזמת על מבצעים אפשריים בהתאם לתנועת המטוס החטוף. בכך החל אחד השבועות המזהירים בתולדות צה"ל על כל כוחותיו ודרגיו, ביוזמה, בחשיבה, באחריות, בחזון ובנכונות להקרבה.

אחרי השעה 14:00 הגיע אל שולחן הממשלה מידע נוסף, אם כי עדיין לא מסכם. בשדר אשר נקלט מן המטוס החטוף אל נמל התעופה של בנגזי בלוב, נתבע מגדל הפיקוח להכין כמות דלק אשר תספיק לטיסה נוספת של ארבע שעות לפחות.

1. מתוך האתר להנחלת מורשתו של מוטה גור.

על בסיס מידע זה, אותו העביר ראש הממשלה באופן מידי לממשלה כולה, ניתן היה להבין כי בנגזי תשמש תחנת ביניים בלבד ומשעה זו יהיה עלינו לעקוב אחר הטיסה ולנסות ולאתר מהר ככל הניתן את יעדה הסופי.

מרגע זה אי אפשר היה למנוע מהשרים דיון בהשלכות של החטיפה - ולו גם בהכללה פשטנית - במיוחד לאחר הידיעה הנוספת, המאשרת שהמטוס אמנם נחת בבנגזי בשעה 14:59 - והשעה עכשיו בישראל 15:15. ממשלה זו כבר התנסתה רבות, לצערה, בחטיפות בני ערובה על ידי מחבלים, ומדיניותה הברורה יושמה הלכה למעשה: לא נכנעים לחוטפים ומפעילים במלואן את זרועות הביטחון, ובמיוחד את צה"ל, לשחרור החטופים, גם תוך סיכונים רבים - לחטופים ומוצאייהם.

האמנם אפשר יהיה ליישם מדיניות זו במדינה אחרת - 4,000 ק"מ מהבית - גם הפעם, ולשחרר את החטופים בפעולה צבאית?

...לקראת השעה 17:00 קיבלנו במטכ"ל את החלטות צוות השרים, אשר הוקם על ידי ראש הממשלה בראשותו, לטיפול שוטף בהתפתחויות החטיפה. עיקר הדגש בסיכום הושם על המאמצים המדיניים כלפי ממשלת צרפת וגופים בין-לאומיים הקשורים בטיסה. בתחום הביטחוני הנחה ראש הממשלה את מערכת הביטחון להעריך לקראת אפשרות של נחיתת המטוס החטוף בישראל.

בשעה זו כבר נמצאו בקרבת שדה-התעופה הבין לאומי בן-גוריון, מזה זמן רב, הכוחות המיועדים לפעולה מסוג זה ובראשם המפקדה של תא"ל מימון מרצועת עזה, אשר זה יעודה בנוסף לתפקידה השגרתי, ולשם כך אורגנה ותורגלה במיוחד. ...הצבא כולו רחש, לחש וניחש. בעוצבות הגדולות, ללא מודיעין צבאי למבצע, עסקו הלוחמים בנושא חטיפת המטוס כאזרחים לכל דבר, ותמהו בינם לבין עצמם, כיצד יכול צה"ל לפעול, אם בכלל.

...בטייסת ה"הרקולסים" פעלו מתוך "רפלקס מותנה": אם קרה משהו כל כך רחוק מהבית, ואם יחליט משהו לעשות משהו, מי יעשה זאת אם לא ה"הרקולסים"? וכך התיישבו מפקד הטייסת, סא"ל שני וסגנו, רס"ן דביר, ודנו עם חבריהם בטייסת על הנתונים הטכניים שיהפכו את שנמצא "מעבר להרי החושך" לעובדות מספריות של טווח בקילומטרים, כמות דלק, כמה מטוסים מוכנים, מי מהצוותים מסוגל לעשות זאת, איזה מזג אויר שורר באיזור זה בתקופה זו של השנה. ואמנם, מבעד לערפל הירוק-שחור של אפריקה הגדולה התבהרה תמונה שהפכה להיות - מבחינה אווירית - לא רק מעניינת אלא גם מעשית. הסתבר לטייסים שהעניין "לא כל כך נורא". עד מהרה נשלף מהמדף הספר הבין לאומי על נמלי התעופה - "ג'פרסון" - והתחילו ללמוד אודות שדה התעופה באנטבה. אורך המסלולים ומסלולי ההסעה, גובה השדה מעל פני הים, פני השטח שמסביב לשדה - גבעות ומכשולים, איזה

עזרי ניווט פועלים בשדה, ומהם והנהלים המקובלים בו לקראת נחיתה. , שני ודביר כבר נחתו באנטבה עשרות פעמים - הן עם מטוסי תובלה ענקיים "סטרטוקרוזר" הן עם "הרקולסים" - אך במסלול הישן בלבד, טרם סלילתו של המסלול החדש - ולכן צריך היה ללמוד כמעט מההתחלה את כל מה שדרוש בנתונים הטכניים לקראת דיון כלשהו באפשרויות המבצעיות.

קצין חי"ר וצנחנים ראשי, תא"ל דן שומרון, היה בסיני בתרגיל של אוגדת שריון, שבו נבחנו תורות לחימה משולבות של שריון וחי"ר וכן של שריון וטילים נגד טנקים. במפקדה במרכז הארץ נמצאו שני עוזריו הראשיים - קצין האג"ם וקצין המודיעין - ושניהם מיהרו למטכ"ל, כדרכם בכל מקרה כוננות, לחשוב ביחד על מה מדובר. כשנחת המטוס החטוף בבנגזי הם ידעו שמבצע חילוץ באיזור זה יהיה קשה ביותר.

ביחידות המיוחדות היה המצב מסובך יותר: חלקן היה עסוק בפעילות מבצעית בסיני ורק חלק מהן נשאר במרכז הארץ בכוננות. כל זמן שדובר על נחיתה המטוס בארץ - היה די בכוח זה לפעולה, והא אמן נערך לכך. אך מרגע שנחת המטוס החטוף באנטבה, היתה הדילמה הארגונית - מבצעית ממשית ומעיקה.

.... הידיעות לגבי התנהגותו של אידי אמין, שליט אוגדה היו מעורפלות: נמסר על נוכחות של חיילים אוגנדיים רבים - כמה מאות - בסביבת החטופים, אך לא ידענו אם הם שומרים עליהם או משתפים פעולה עם המחבלים. מכל מקום ברור היה שכל פעולה צבאית תחייב התנגשות ישירה עם חיילים אלה, ומכך עלול להתפתח עימות ישראלי-אוגנדי ואולי אף ישראל נגד כל הארצות האפריקניות הריבוניות.

הרדיו הבריטי הודיע שהחטופים הועברו מהמטוס החטוף אל הטרמינל אך על זאת אי-אפשר היה לסמוך, ולא ברור היה אם החטופים נמצאים במטוס או בטרמינל או בשניהם והאם הם ממוקשים וממולכדים. לעומת זאת, סביר היה להניח שגורל אחד פוקד את כל החטופים, ולכן פעולה צבאית עלולה לפגוע באזרחים ובנתינים של ארצות רבות - שאת רשותן למבצע כזה לא קיבלנו, ומבחינתן, כמו גם מבחינתנו, האחריות על הנוסעים החטופים מוטלת על ממשלת צרפת ועליה בלבד. לחיזוק האחריות הצרפתית באה הודעה ממלכתית מרדיו קמפלה, המאשימה את הצרפתים על מדיניותם במזרח-התיכון ובאפריקה.

... רחל, אשר הצטרפה אלינו ללשכה פחות מחודש קודם לכן: האם שר הביטחון יודע היכן אנחנו? רחל חייגה ללשכת השר ובו ברגע צלצל הטלפון השני: המזכיר הצבאי של שר הביטחון ביקש שנעלה מיד לירושלים לדיון ממשלה מיוחד. הערכת מיד שחלה התפתחות בעניין החטופים וייתכן ונידרש לפעולה צבאית.

ואכן, בשעה 14:00 פורסמו תנאי המחבלים לשחרור החטופים, לאחר ששעה אחת קודם לכן פורסם שוב ברדיו הבריטי שהמחבלים איימו לפוצץ את הטרמינל אם יתקרבו אליו חיילים אוגנדיים. כמו כן הודיע הרדיו הבריטי כי אידי אמין בלוויית השגריר הצרפתי ושליח צרפתי מיוחד עזבו את שדה התעופה לאחר שעות רבות של ניסיון לשחרר את החטופים. המחבלים קבעו מועד לסיום האולטימטום - 1 ביולי, בשעה 14:00.

את המפה של אנטבה כבר זכרתי בעל פה. ביומיים האחרונים עיינו בה רבות ולמדנו את תוואי הקרקע העיקריים ואת אופיים. אלא, שהנסתר היה רב מהידוע: היכן בדיוק החטופים; מהם סדרי השמירה; ומהו שיתוף הפעולה בין המחבלים וצבא אוגנדה; האם הנהלים בשדה התעופה אחרי החטיפה וההיערכות האוגנדית להגנת השדה נשארו כפי שהיו או השתנו והתחזקו?

לא היה לי ספק, אף לרגע אחד, שאנו מסוגלים להגיע לאנטבה. לרשותנו מטוסים "בואינג" ו"הרקולס" ואיתם אפשר להגיע רחוק. בשכנות לאוגנדה יש שתי מדינות שבשעת חירום ניתן להסתייע בהן - אפילו ללא תאום מראש - אתיופיה וקניה.

נסיוננו במבצעים מיוחדים היה גדול - גם בבצוע וגם בתכנון ובאימון לקראתם. בהיותי מ"פ בצנחנים, בשנת 1954, כבר תרגלנו צניחות על שדה תעופה ונחיתות שקטות, ללא אורות, בתוך שדה תעופה. פעמים רבות צנחנו לים, וידעתי שאפשרות מבצעית כזו קיימת באגם ויקטוריה - סמוך לאנטבה. משך כל השנים פשטנו בתרגילים על שדות תעופה בצניחה, בנחיתה ישירה ומהים.

גלגלתי בראשי במהירות אפשרויות שונות, וכשהגענו לצומת גבעת שמואל הוריתי לדני, הנהג, לסור אל תוך תחנת דלק. ביקשתי מסא"ל חגי, ראש הלשכה, להתקשר עם ראש אג"ם במטכ"ל, האלוף אדם (קותי), ולהורות לו להכין לאותו ערב כוח מיוחד מיחידה ללוחמה בטרור, להטסה לאוגנדה, לצורך השתלטות על הטרמינל בו נמצאו החטופים. ביקשתי מקותי לבדוק עם ר' המוסד את אפשרויות ההטסה וההגעה למקום. בעוד חגי עסוק בשיחת הטלפון ירדתי אני אל המסעדה וקניתי לכולם גלידה קסטה "לצינון האוויר והאווירה".

לאחר שהועברה ההוראה המשכנו בנסיעה מהירה לירושלים. דני, הנהג, הרכיב על הגג את הפנס המשטרתי הכחול ו"טס". במכונית שררה שתיקה, כאשר הוספתי לגלגל בראשי תכניות שונות ומגוונות. חגי הספיק ללחוש לרחל: "הוא (הרמטכ"ל) יצא לגמרי מדעתו: על איזה פעולה צבאית הוא מדבר?" במטכ"ל זזו העניינים לאט. קותי עצמו נמצא בתרגיל ואמור היה לחזור רק בערב. כששמע יאנוש את ההודעה ממני, לדבריו, לקה בהלם. מה עוד שהוא התרשם מחגי שעליו לשמור זאת בסודיות מוחלטת - רק הוא וקותי!

ישיבת הממשלה

...ראש הממשלה ידע היטב על מה הוא מדבר. מאז היבחרו לראש הממשלה עברו עלינו שבע תקריות מיקוח עם נפגעים רבים, ואיש לא שכח את השתיים שקדמו להן: בקריית שמונה - 18 הרוגים; ובמעלות 27 - אבות, אימהות זקנים וילדים. בחלק מהאירועים הנוראיים הללו נכחו ראש הממשלה ושר הביטחון, שניהם או אחד מהם, סמוך למקום האירוע עצמו, וברובם נטלו חלק ישיר ופעיל בקבלת ההחלטות, וכמובן גם באחריות הנובעת מכך. קרבתם הבלתי אמצעית אל האירוע אפשרה להם לעמוד מקרבו על התנהגות המחבלים ועל הסיכונים הטמונים בכל דרך פעולה שתבחר, יתרה מזו, המערכת הממלכתית כולה עמדה לשרות המבצע, החל ממשדד החוץ, דרך כל זרועות הביטחון ועד לצה"ל במלוא כוחו.

מאומה מכל זה לא יעמוד לרשותנו אם נפעל באנטבה - פרט לאמונה בלוחם הישראלי אשר ללא ספק יעשה את המוטל עליו בצורה הטובה ביותר - אך האם זה מספיק?

כי הרי לא היה, וגם לא יכול להיות, מבצע אשר אין בו הפתעות וסטיות - גם כאשר מדובר בטובי המבצעים - וכאלה עמדו לרשותנו בכל האירועים קודמים. נכונותם של המחבלים להתאבד העמידו את כולנו בפני קושי מיוחד במינו - והניסיונות הקודמים היו ברורים באכזריותם.

על רקע זה ניתן להבין את שאלתנו הבוטה של ראש הממשלה, יצחק רבין, שהופנתה אלי ואל האלוף (מיל) חופי: "ראשית כל אני רוצה לשאול את ראש המוסד ואת הרמטכ"ל, האם פעולה צבאית באנטבה לשחרור החטופים היא בכלל אפשרית! האם יש סיכוי להתערבות בכוח ולו גם סיכוי קלוש לשחרורם?" ראש המוסד, יצחק חופי, ענה ישירות: "לא חשבתי על כך ואינני יכול לתת תשובה."

ראש הממשלה פנה אלי ואתו נסובו אלי פניהם של כל השרים. התבוננתי במיוחד בשר הביטחון, כי טרם הספקנו להחליף דעות ולא ידעתי אם הוראתי לר' אג"ם להכין מבצע כבר לערב זה, הגיעה אליו בצינורות הדיווח, ואחר כך הסבתי את המבט אל עבר ראש הממשלה. אותי השאלה לא הפתיעה. הכרתי את ראש הממשלה שנים רבות בצבא וידעתי כיצד הוא חושב ופועל. אצלו אסור אף פעם לפגור - אפילו לא בצעד אחד. השבתי: "אם הממשלה תחליט, אנחנו מסוגלים עוד הערב לטוס ולשחרר את החטופים. כבר נתתי הוראות להכין את הכוחות לכך."

פניו של ראש הממשלה הסמיקו. אולם, היה זה שר הביטחון, שמעון פרס, שקרא בהפתעה: "רגע, רגע אחד, עוד לא דיברנו על כך." השר ישראל גלילי מיהר וקרא אלי בשאלה: "האם אתה רוצה מלחמה נגד אוגנדה?" "לא אני קובע אם תהיה מלחמה או לא" - עניתי - "על זאת תחליט הממשלה. אולם, הוספתי

בטון של ריכוך האווירה, "דבר אחד אני יכול להבטיח - שאם נילחם נגד אוגנדה - אנחנו ננצח."

שר המשפטים חיים צדוק, הסתכל בי בעניים אוהדות - ונדמה היה לי שהוא שמח שלא הופתעתי מהטון ומהתוכן של השאלה. חגי, הרל"ש, יצא לרגע החוצה ואמר לרחל: "הרמטכ"ל ממש נפל על הראש. כולם מסתכלים עליו כאילו יצא מדעתו." ראש הממשלה הפסיק את ההערות וביקש שנשוחח על הפרטים המבצעיים בפורום אחר. אך שאל אותי בכל זאת: "על איזו תכנית אתה מדבר?"

"תכנית שעליה כבר חשבת" - עניתי - "כאשר זומנתי לדיון באופן פתאומי ידעתי שאשאל שאלה כזו ובאופן כזה, ולכן התכוננתי אליה."

* כאשר כל הפורום מקשיב בדריכות, הצגתי בחטף רעיונות, ---- [חסר קטע] ---- עם החטופים עד לשחרורם. "בתום דברי נפתח דיון קצר שבו נותחו הסיכונים והסיכויים בפעולה מדינית או צבאית וסוכם כי בשלב הזה המאמץ הדיפלומטי ימשיך להיות כיוון הפעולה העיקרי, ואילו זרועות הביטחון יכינו תכניות מבצעיות על פי התפתחות המצב.

לאור זאת ביקשתי מראש לשכתי, חגי, בשעה 18:45, שיטלפן שוב אל ר' אג"ם, יבטל את ההנחיה למבצע לאותו לילה, אך יזמן אלי אותו ואת אנשיו לדיון מבצעי לשעה שבע בערב. עד אז, ועל רקע ההנחיה שלי מהצהריים, עליו להמשיך ולפרט את הרעיונות והמחשבות המבצעיות; ללמוד את שדה התעופה אנטבה ולבדוק מהי הדרך הנכונה לטיפול במחבלים כשהם באולם ולא במטוס. מעברו השני של הטלפון ענה ינוש, עוזר ראש אג"ם. קוטי עצמו נמצא בתרגיל ועמד להיכנס כל רגע.

דיון עם הקצונה הבחירה

...פתחתי בדיון.

דיווחתי לקצינים על הדיון בממשלה ולפי הבעת הפנים יכולתי להבין שהם מסכימים להחלטה להעדיף בינתיים לפעול בעיקר בכיוון להסדר הבעיה בדרגים מדיניים ובדרכים דיפלומטיות, אלא אם תימצא תכנית מבצעית קבילה.

הסברתי את הרעיון המבצעי שהצגתי בממשלה: להגיע עם כוח קטן לאנטבה, להרוג את המחבלים, להישאר עם החטופים ולשמור עליהם עד לשחרורם. הספקנות היתה כמעט כללית, פרט להתייחסות של מפקד חיל האוויר, אשר בא לדיון מוכן, יחסית, לאחר דיון מוקדם עם הקצינים המקצועיים של החיל. כבר בשעה 19:30 הזעיק מפקד חיל האוויר את סא"ל עידו, ראש ענף מבצעים משולבים, שהיה תורן ב"בור" חיל האוויר, "להכין לי חומר על הענין ההוא". עידו הזעיק מיד את

רס"ן גלעד, האחראי על התכנון המקצועי למטוסי התובלה, וראש לכל איתרו מהם המטוסים הישימים למשימה הצפויה. כחודש וחצי קודם לכו ערכו עידו וגלעד סיור מקיף בטייסת ה"הרקולסים", והעובדות העיקריות ששמעו מפי מפקד הטייסת, סא"ל שני, היו עדיין חקוקות בזיכרונו: יש ארבעה מטוסים וצוותים שהם נבחרת - זאת אומרת, שיכולים לעשות הכל - כולל נחיתה בליל ירח על מסלול לא מואר". עבור עידו וגלעד היתה זו בשורה חשובה, מעין "פתיחת תחום חדש". נוסף לזה היו צוותים שאיתם יחד ניתן להרכיב כוח לתובלת סער. כמו כן, הוצגו בפניהם הגרפים של מטוסי התדלוק אשר הגיעו רק בעת האחרונה. לכן, כאשר הגיע האלוף פלד לתא השליטה שלו ב"בור" הוצגו בפניו, במשך עשר דקות, הנתונים העיקריים: יש מטוסי תדלוק, היכולים להגיע לאנטבה וחזרה, ויש כמה מטוסים נוספים המסוגלים להגיע עד אנטבה וזהו.

ראשית, הדגיש האלוף פלד, "צריך לדעת שאנחנו יכולים להגיע לאנטבה וזה לא חלום. יש מטוסים ויש טייסים והדבר אפשרי. שנית, "אם אתם שואלים אותי", הוסיף בני בנימה האופיינית לו, "כל המגעים המדיניים יסתיימו בכלום ולבסוף נצטרך להגיע לשם, או לשחרר מחבלים העצורים אצלנו - ולכן אני מתנגד. אני נגד כניעה מחבלים".

התמונה המודיעינית על החטופים היתה עדיין לוטה בערפל ולדעת ר' אמ"ן אין מודיעין שיסייע למבצע כלשהו. "אם נשווה את המידע שיש לנו כרגע לגבי מקום החטופים והשמירה עליהם אל מבצעים דומים בארץ" - אמר אהוד - "הרי ממש אין לנו כלום: איננו בטוחים אם הם במטס או בטרמינל או בשניהם, והיכן בדיוק; איננו יודעים אם הוכנו חומרי נפץ להשמדת המטוס והבניין על החטופים, ואיננו בטוחים בעמדת נשיא אוגדנה, אידי אמין, והפקודות שהוא נתן ליחידות שלו בשדה התעופה; על המסלול החדש והפעיל של שדה התעופה החדש לא יודעים כמעט כלום; וכן על נוהלי הפעולה בין החלק החדש של השדה והחלק הישן, שאותו מכירים ישראלים רבים שפעלו שם - עובדי סולל-בונה שבנו אותו, וקציני צה"ל שסייעו לצבא אוגדנה".

"זו הסיבה לרעיון המבצעי שלי" - הבהרתי - "שכן, יחידה קטנה יחסית שתגיע אל היעד, תוכל לאסוף את המודיעין המבצעי על ידי תצפית מקומית. צריך לזכור" - הוספתי - "שהאולטימטום של המחבלים מסתיים ביום חמישי אחר הצהריים, ומשמעותו היא, לילה אחד בלבד לבצוע - בלילה שבין רביעי לחמישי".

"...אינני פוסל שום רעיון" - עניתי - "אולם, אני הייתי מעדיף פעולה בלעדית שלנו, בעיקר מבחינת סודיות המבצע ובטחון כוחותינו. אינני רוצה לסמוך על שמירת סודיות של מדינות וגורמים אחרים".

"למה לא נחשוב דווקא ההיפך" - תקף שוב מפקד חיל האוויר - " ובמקום מבצע התגנבות או הונאה נרד עליהם עם כוח גדול מאוד; נכבוש את כל שדה התעופה ונשחרר את החטופים!"

"הצרה בחזית כזו" - עניתי - "שאם יש נ"מ עלולים המטוסים שלנו ליפול ולהתרסק עם מאות לוחמים שבתוכם וזה לא סימפאטי. אולם, נניח שנגיע לשם בשלום, נצטרך להילחם נגד יחידות אוגנדיות נוספות - וזה מיותר. ואם נניח שנתגבר גם עליהם, וזה סביר, הרי עד שיגיעו אנשינו אל החטופים - לא יישאר מהם כבר שריד ופליט. אבל" - הוספתי - " אינני מתנגד שתבדקו את הרעיון הזה ונראה מה משמעותו המדויקת".

"מכל מקום", המשכתי - " קשה להאמין שנספיק להכין זאת למחר-מחרתיים ולכן הבה נחזור לסדרת הרעיונות הקטנים שאותם ניתן להכין באופן מידי".

המיקום הגיאוגרפי של שדה התעופה ששכן על מעין בליטה יבשתית אל תוך אגם ויקטוריה העלה, באופן טבעי, כמה אפשרויות יסוד: לבוא עם סירה מקניה, לנחות בקרב הדשה ולהתקרב אליו בהסתר; לצנוח אל תוך האגם ולהתקדם בסירות גומי אל שדה התעופה; לצנוח ב"בוש" כמה קילומטרים מהשדה ולהתגנב אל הטרמינל והמטוס; לצנוח או לנחות ישר בשדה התעופה עם מטוס או שניים מבלי ששלטונות השדה יבחינו בכך ולהתגנב אל החטופים ברכב או ברגל.

"בנתוח כל האפשרויות הללו" - סיכמתי - "יש שני צווארי בקבוק אשר מחייבים לימוד וידיעה טרם החלטה: האחד, הגנת שדה התעופה - המצאות כלי נשק נגד מטוסים עלולה לסכן מבצע צניחה ונחיתה בשדה התעופה ובקרבתו; האחר, הגנת המטוס והטרמינל עם החטופים - אם הכוח המשחרר לא יגיע אל החטופים מהר ובהפתעה, עלולים המחבלים להרוג רבים מהחטופים. התנסו בדברים אלה במעלות, בבית-שאן, בנהריה, בכפר יובל, בסבוי, וידענו שכל השתהות מסכנת חייהם של אנשים רבים.

ראש הממשלה הרגיש שמבצע צבאי יהיה אפשרי רק אם נגיע למצב שבו כל שאר החטפים ישוחררו ורק הישראלים ישארו.

הסכמתי עם דבריו וכן עם קביעתו שאם יוחזרו הישראלים למטוס הממולכד לא תצליח פעולת שחרור - חד משמעית!

...שני הצוותים ניזונו מכל פרור של מידע שהגיע מאמ"ן, ושניהם נתקלו באותן הבעיות, שעיקרן קשור לתדלוק המטוסים, ובעיקר בדרכים להגיע מהר ככל האפשר אל החטופים, לפני שהמחבלים יפגעו בהם. ברור היה לכולם שיהיה צורך בשימוש בכלי-רכב המקובלים בשדה התעופה באוגנדה, כדי לא לעורר נגדם את חשדות

השומרים האוגנדים והמחבלים. כמו כן הלך והתגבש הצורך הבלתי מעורער בנחיתה בקניה - בהסכמתה או בהסכמתה בדיעבד. הטקטיקה של הפריצה אל הטרמינל היתה משותפת לכל - הסתערות דרך כל הפתחים אל כל האולמות והחדרים.

בטיסת ה"הרקולסים" וביחידה להצנחה החלו בניסויים להעמסת כלי-רכב ופריקתם המהירה וכן בתכנון של העמסה מרבית במינימום מטוסים.

לראש אג"ם התברר יותר ויותר, כי למרות היסוסיו בקשר להסתערות ישירה, והעדפתו הקודמת למבצע משותף עם הצרפתים, הולכת וגדלה הסבירות המבצעית של נחיתה ישירה בשדה התעופה עם כוח גדול. מפקד חיל האוויר, שהאמין מלכתחילה, כי בסופו של דבר תישאר ישראל לבד ותצטרך לנקוט פעולה רבת, אישר לקציני המטה שלו לשתף פעולה בכל אחת מהתכניות, אם כי לא נרתע להביע מידי פעם את דעתו ש"המדינה טרם החליטה אם היא מוכנה לסכן כמה מאות אנשים למען מטרה כזו". התסכול הגדול ביותר שרר בקרב אנשי המודיעין - אשר לא יכלו להעמיד לרשת המתכננים המבצעיים את הפרטים המינימליים הדרושים למבצע כה מסוכן. קצין המודיעין של מקחצ"ר, אמנון, הרגיש שמעולם הוא לא עמד לצאת למבצע - והוא השתתף במבצעים רבים - עם מודיעין כה בלתי מספיק. והוא צדק! כי רעיון מבצעי ללא מודיעין הוא אפשרי; לעומת זאת, תכנית מבצעית ללא מודיעין אינה תכנית אלא הימור. אי לכך, עבודת התכנון נמשכה במטות וביחידות על פי הנתונים ועל פי הציפיות אשר השתנו כל כמה שעות.

... המסקנה שלנו כי בידי הממשלות יש כנראה ידיעות המבטיחות את שלום נתיניהן, וכי בקרוב נעמוד לבד מול הבעיה, התחזקה. אמת עצובה זו אושרה על ידי כתב ה- BBC מניירובי שהודיע כי החזית העמית נענתה לבקשת עמים לשחרר את החטופים שאינם ישראלים או יהודים. לפיכך, סיכם הכתב, ישחררו באותו יום כמאה חטופים נוספים ומועד האולטימטום יוארך.

עכשיו ברור היה שהממשלות האחרות מתחמקות מהפרשה. כל אחת מהן נראתה מרוצה שנתניהו שוחררו, ובכך פסק הלחץ הפנימי שהופעל עליהן בארצותיהן. חזרה ונשנתה לנגד עינינו, בשנת 1976, התמונה משנות השואה - לא רק המחבלים והגרמנים עושים "סלקציה" אלא שממשלות העולם העומדות מנגד ורוחצות כפיהן בצביעות מוסרית ופוליטית מלאכותית ומדומה. שוב הפך הגורם היהודי להיות מניע מרכזי בשיקולים על סבירות המבצע הצבאי וחשיבותו. כיהודים חשנו אחריות כלפי היהודים באשר הם וראינו עצמנו צה"ל, כצבא העם כולו, על כל תפוצותיו. היינו אחראים על השותפות הלאומית היהודית ההדדית, והוטל עלינו להוכיח, הלכה למעשה, שעם הקמת מדינת ישראל וצה"ל לא ישפך עוד דם יהודי לשווא וללא מאבק. מה עוד שהסכנה לחיי החטופים גדלה באופי מוחשי, ולאחר

שישחררו החטופים נתיני הארצות האחרות, הנחנו שהמחבלים יראו עצמם חופשיים יותר לפעול באכזריות וללא רחמים.

שוב, בממשלה

.... בעקבות זאת התפתח שוב דיון בסיכויים המבצעיים עד שחזר שר החוץ אלון ודיווח ש"זה בסדר, דיברו עם פריס וזה אצל שר החוץ הצרפתי". לבסוף קיבלתי את רשות הדיבור - אם כי קצת מאוחר - ופניתי אל ראש הממשלה: "איני רוצה להרגיז - ייתכן שאם זה כבר אצל שר החוץ הצרפתי זה כבר מאוחר, אבל הבוקר ציינתי בהערכת המצב שני גורמים: האחד - שאידי אמין משולב עכשיו טוטאלית במערכה הזו והמשמעות היא, לפי דעתי, הוא לא יכול להרשות לפוצץ אצלו עכשיו את המטוס".

ראש הממשלה: "או שכן או שלא".

הרמטכ"ל: לא את האנשים, כי זה כבר מחוץ לקטגוריות שעל פיהן הוא מדבר ומתנהג. עובדה זו מאפשרת לנו לשחק עם הזמן. במקרה הנוכחי, כמו בכל מאבק, מתרכז העימות לכמה דקות קריטיות, ולדעתי עשינו את הרגע מוקדם מדי. השעה הגורלית, אם בכלל, תהיה בשעה 14:00. וצריך היה למתוח אותם כפי שאנחנו בעצמנו מתוחים. נכון שהאחריות על האנשים היא שלנו ואני מדבר מתוך אחריות זו. על כן, להערכתני, צריך היה לעכב את ההודעה שלנו על נכונותנו לשחרור מחבלים עד לרגע האחרון. ואנו עדיין, לפי דעתי, רחוקים ממנו".

ראש הממשלה: "איני בטוח שהם אינם יכולים להוציא להורג אנשים שם. איני אומר שהאפשרות שציינת אינה קיימת, אך מה היה קורה אם היו הורגים עוד שלושה אנשים, ואז היית מוסר את ההודעה - ואז היה זה בזיון".

הרמטכ"ל: "הבאתי בחשבון שיכולים גם לפגוע בחטופים, ואינני בטוח שעמדה כזו מצדנו הייתה בזיון בהתחשב במאבק הלאומי הכולל שלנו".

בו ברגע הודיע שר החוץ אלון שההודעה של הממשלה על הסכמתה למשא ומתן נתפרסם בעוד שלוש דקות.

תם הדיון.

.... החשש שלי מדליפת מידע היה גדול יותר מהחשש שהלוחמים לא יעמדו במשימותיהם.

.... מכאן עברנו לנתוח מפורט של כל שלב במבצע: נחיתה, ערפילים, קשר בין המטוסים, דיבור באנגלית ולא בעברית, ביקור ולדהיים, פעולת הכוחות על הקרקע. לסיכום אמרתי: "טוב - אנחנו צריכים לצאת מתוך הנחה שאם מבצעים - עושים

זאת מחר בלילה - מוצאי שבת. תדלוק יבוצע בעיקר בקניה - בדרך חזרה מהמבצע. נוריד צוות מוקדם לקניה לבדוק סידורים, ואולי אפילו יצאו לשם מחר בבוקר לסיומן, חילוץ וכו'. אינני מקבל ההצעה להגדיל כוח זה עקב החשש שהוא יעורר תשומת לב ויפגע בסודיות. אני חוזר ומדגיש החיוניות במידע על מיקום מדויק של חטופים. את מידת הסיכון לחטופים קשה לדעת וזה יישקל בממשלה.

...הנקודה העיקרית, שעליה לא יהיה לנו מודיעין, היא מידת הסיכון לחטופים מחומרי הנפץ. חשוב לדעת מהם סדרי השמירה במדויק, כי אחרת עלולים החבר'רה לחפש את השומרים, לעשות התקפה ולא לפגוע בהם, ולהתרוצץ אחריהם תוך כדי ביצוע בין החטופים. יכול להיות שיהיה חושך בבית הנתיבות. בניגוד למבצעים כאלה בארץ, אנו עלולים להגיע למצב שעל היעד העיקרי, על היעד עצמו איננו יודעים בעצם מה יש שם - כמה שומרים, עם איזה נשק והיכן הם ממוקמים. בתחום זה, אני רוצה שיהיה ברור, הסיכון הוא מעל ומעבר לכל מה שלקחנו על עצמנו במבצעים קודמים שלנו. וביעד יש 110 בני אדם.

.... על השאלה האם להציג את האופציה הצבאית לממשלה היום, יום שישי, אני מגיב בשלילה טוטאלית, כי "עם ההצגה ירד סיכוי הביצוע ב-50%". שר החוץ הביע תמיכה לא מסויגת במבצע הצבאי: "מול פעולה פוליטית מוצלחת של שחרור העצורים ומול הפעולה הצבאית - אם כל הסיכונים אך הרבה סיכויים - עדיפה פעולה צבאית ואין להשוות בין אלה!" אלון המליץ להמשיך בפעולה הפוליטית אך במקביל לפעול חזק בצבא"ל ובמוסד למימוש המבצע.

בעת הדיון על זימון הממשלה לאישור המבצע קם ראש הממשלה: "קודם כל אני רוצה לומר שלי עוד אין וודאות לגבי המבצע. מה פירוש הדבר? א) יש כרגע 98 ישראלים היושבים בבית הנתיבות באנטבה. אף פעם לא היה לנו מספר כזה. ב) המידע היום על מה שיש שם הוא מהמוגבלים ביותר שידענו, כאשר היינו צריכים להחליט על מבצע צבאי. ג) בנוסף לסיכון שלהם, יש סיכון מבצעים, כי איני יודע את פריסת הכוחות שם. זה יהיה המבצע עם הסיכון המירבי שאני מכיר שאנו קיבלנו על עצמנו לבצעו?"

.... אחרי שדן שומרון הציג את התוכנית בכללותה, כולל המשימות לכוחות, נדרשו המפקדים לפרט עד לפרטי פרטים את פעילויותיהם בכל שניה של הטיסה, הנחיתה, ההסתערות, פינוי החטופים וההמראה הביתה.

תיאור ההתארגנות למבצע

.... הציווי העליון בשלב הזה היה סודיות מוחלטת של הכוונה ושל ההתכוננות. אי לכך, תנועת הכוחות אל שטח הכינוס נעשתה בלילה וללא שיירות, ואל סודות

התכנון הוכנסו רק המפקדים ואנשי המקצוע ההכרחיים. שותפי הסוד נמצאו בהסגר כמעט מלא, והוטל איסור מוחלט על נסיעות הביתה ושיחות עם גורמים אחרים - אפילו בתוך הצבא עצמו. קצין התחזוקה של מקצח"ר, סא"ל רמי דותן, ואנשיו הקימו במשך הלילה גם מאהל לקליטת הכוחות; הם ריכזו לתוכו את כל כלי-הרכב והנשק שתוכננו להטסה והכינו את התשתית לדגם של שדה התעופה והטרמינל באנטבה, לקראת האימון על מודל.

הרופא של מקצח"ר, סרן אפרים סנה, שהיה בקשר הדוק וישיר עם קצין רפואה ראשי, תא"ל דני מיכאלי, ועם קצין הרפואה של חיל האוויר, רס"ן ד"ר פקטור - החלו להקים את הצוות הרפואי האדיר שנדרש עבור המבצע: בית-חולים מוטס ומונחת, לאנטבה או לנירובי, וכן צוות רפואי מתוגבר עם הכוח הפושט, לשם טיפול בנפגעים חיילים או חטופים, בעת המבצע ובטיסה וחזרה.

לקצין הקשר של מקצח"ר, סא"ל בר-צבי, היו בעיות בעלות גון שונה לחלוטין. הפתרונויות להם נדרש היו: לאפשר קשר לכיוון העורף של החפ"ק המוטס עם המטכ"ל ועם הבור בחיל האוויר, וכלפי הלוחמים; לאפשר קשר בין המטוסים ובין הכוחות הפועלים, שיתגבר על רעש המטוסים הן בשלב התדלוק, אם כך יוחלט, הן בשלב העמסת החטופים וקיפול כל הכוחות לקראת ההמראה הביתה. הקשר בין המטוסים תוכנן וסוכם בחיל האוויר ללא קשיים מיוחדים. אולם, שאלת התדלוק חייבה אילתורים, ואל"ם כידון, ראש התחזוקה, גייס לשם כך את מיטב האנשים ומיטב הציוד - במקביל לעיסוקים הרבים האחרים של הכנת ה"הרקולסים" לנחיתה וה"בואינגים" לחפ"ק האווירי ולבית-החולים המוטס.

בשעה 08:00 נערכה, בפיקודו של דן שומרון, קבוצת פקודות מפורטת ומסודרת לכל המפקדים וקציני המטה, כך שמרגע זה ועד לביצוע עצמו - אם יהיה - ידעו כולם עם מי ועל מה חובה עליהם לתאם את פעולתם.

עד לצהריים עסקו המפקדים וקציני המטה בפירוט תכניותיהם ובתיאום הבין-זרועי והבין-חילי. בשעה 12:00 הוצגו תכניותיהם המפורטות בפני דן שומרון וקיבלו את אישורו. במקביל לכל אלה התאמנו כבר היחידות בפריצה למבנים וטיהורם וכן בעליה וירידה מהירה מהמטוסים - עם ובלי כלי-רכב.

גם כאן נפלה עיקר המעמסה על היחידה של יוני - שכן, הם עמדו בפני המשימה העיקרית: להגיע מהר, מבלי להתגלות ובהפתעה מוחלטת אל החטופים ולשחררם ללא פגע. יוני וקציניו המשיכו את דיוניהם מאמש ולא השאירו פינה נסתרת הנוצרת הפתעות. וכך הם הגיעו לרעיון ה"מרצדס" ולמשתיקי הקול, ולפעולה במקביל ולתיאום מלא בין החוליות יוני לא חסך כל הזדמנות לחזור ולהדגיש בפני הלוחמים עד כמה חשובה ערנותם ויוזמתם, להתגבר במהירות על כל תקלה

והפתעה, והעיקר - להגיע מהר אל החטופים ולהרוג את המחבלים לפני שיספיקו הם לפגוע בחטופים.

...בשעות המאוחרות של אחר הצהריים-קיבלנו את הידיעה, שמבחינתי היתה החשובה ביותר עבור המבצע: ממקורות שונים התברר, באופן חד-משמעי, שאין הגנה נ"מ בשדה התעופה של אנטבה על שני חלקיו - הישן והחדש. הובטחו לנו תצלומים לאישור המידע ולאומותנו, אך הללו יוכלו להגיע רק למחרת היום. החלטתי להתייחס לידיעה כמהימנה ולבסס עליה את הטקטיקה של הנחיתה על המסלול.

...החלק השני במידע היה לא פחות חשוב: מתחקיר נוסף של החטופים המשוחררים התברר, באופן חד-משמעי, שהחטופים היהודים נמצאים באולם הראשי של הטרמינל והמטוס החטוף ניצב ריק מול הטרמינל, וכנראה ממולכד עם מטעני חומר נפץ.

מהצטברות המידע עד עתה יכולנו לגבש תמונה כמעט וודאית של שגרת חייהם של החטופים ושל המחבלים בטרמינל: היכן הם ישנים, היכן השירותים ומאיין מגיעים אליהם, באיזה חדרים שוהים המחבלים, ומהי שגרת השמירה, אופי המחבלים ודרך התנהגותם עם החטופים, מקומם של החיילים האוגנדיים בבניין ובסביבתו ושגרת השמירה שלהם. למדנו שוב שאין שם 500 - 1000 חיילים, כפי שידענו קודם לכן, אלא כמה עשרות בלבד.

בעקבות הידיעות האלה סיכמתי לעצמי להמליץ סופית על המבצע. סוף סוף יש מודיעין, ולכן יש גם תכנית בעלת סיכוי מוחלט להצלחה - פרט להתערבות כוח עליון. כשאמרתי זאת לראש אג"ם, בחדר המדרגות, הוא הביט היטב בעיני ושאל: "אתה בטוח?" וכשבישרתי על החלטתי למפקד חיל האוויר הוא הגיב: "אבל בתנאי שלא דלפו ידיעות אל האויב". על כך הגבתי: "בלי שום תנאים עכשיו - בני - איש אינו יכול להבטיח כלום, בשלב זה הולכים בודאות על המבצע".

כל רסיסי המידע הועברו מיד אל במפקדה של דן שומרון, ועובדו על ידי קציני המטה לסיכום מודיעין עבור התכנית המבצעית.

ראש אג"ם ומפקד חיל האוויר תאמו ביניהם את מערכת השליטה והפיקוד, אישרתי אותה בקוויה הכלליים: "אני אפקד על המבצע מהלשכה, בסמוך לראש הממשלה ושר הביטחון, ואילו שניהם יטוסו במטוס פיקוד משותף שממנו הם ישלטו ישירות במטוסים ובכוחות הקרקע.

מטוס שני אשר יטוס בקרבתם, יכיל מערכת רפואית מתוחכמת, הניתנת לפריסה מהירה בשדה. עקב חובת הסודיות הרכיב תא"ל מיכאלי צוות על טהרת הסגל הסדיר במפקדה שלו, בצנחנים ובחיל האוויר - בסך הכל 24 רופאים ו-30 חובשים:

לכוחות המסתערים יצורפו שבעה רופאים, ובמטוס הפינוי - חמישה רופאים נוספים וארבעה חובשים. קבענו שבמידת הצורך ינחת המוס, ללא הודעה מוקדמת, בניירובי שבקניה, ובשדה התעופה שם יוקם בית חולים שדה לטיפול בנפגעים מבין החטופים ומבין החיילים.

מפקד חיל האוויר קבע שמפקד השדה למטוסים ופעולותיהם - אל"מ עמי - יהיה חלק מהמטה של דן שומרון בשטח.

...בשעה 17:30 הגעתי לחדר תדריכים בטייסת ומצאתי פני טייסים מוכרות לי משנים רבות. הוקל לי להיווכח שהמטוסים יוטסו על-ידי טייסים כה ותיקים ומנוסי מבצעים. כובד גופם, משקלם ואיטיות תנועותיהם יצרו מסביבם אוירת רגיעה והם נסכו ביטחון על פיקודיהם ומפקדיהם כאחד. על פי חיוביהם הקלים הבינותי שהם בטוחים ביכולתם להשלים את המבצע הקשה בלי בעיות מיוחדות. לשאלותי הסקרניות והסקפניות השיבו בשאננות. מבלי להעלות על הדעת שלא הייתי שותף סוד בחלק מהמבצעים שבוצעו על ידי חיל האוויר בעבר, הם תיארו לי טיסות אימונים ממושכות, ניווטים מדויקים בתנאי מזג אוויר קשים ובסביבה עוינת - שעל רקעם הטיסה לאנטבה הייתה עבורם לא כל כך דמיונית, כפי שנראה הדבר ממבט ראשון.

אחרי כוס קפה עלינו לתא הטייסים והתמקמנו כך שלא נפריע לצוות אך נוכל לעקוב מקרוב אחרי השיחות ביניהם ופעולותיהם. הסברתי להם שברצוני ללמוד את כל הפעולות שהם עושים תוך הטיסה, ובעיקר בשלבים שלפני הנחיתה ואחריה. הטיס, סא"ל שני, טייס המשנה סרן איינשטיין והנווט הראשי, סרן עובדיה, הסבירו לי על המפות, המכ"מים והמכשירים את פירוט פעולותיהם, והבהירו לי את פשר המילים, המונחים והמושגים שבהם ישתמשו תוך בצוע הפעולות. התאמנו לעצמנו אוזניות ויצאנו אל המסלול. מיד אחרי ההמראה נכנסנו למשטר ניווט מבצעי, אשר הסתייע במכשירים אשר במטוס בלבד. מפקד הטייסת עדכן אותי שאין זו טיסה ראשונה, והם כבר ביצעו טיסת ניסיון דומה בשעות אחר-הצהריים, "מה שבטוח בטוח"... כשהתקרבו למרחב אופירה הצגתי לצוות נתונים שחיבו שינויים בנתיב ועקבתי אחר תגובותיהם ותיאום פעולותיהם. לבסוף הגענו לשלב הנחיתה ועקבתי אחריהם בשקט וללא הפרעה.

...הישר מהטיסה הגענו אל שדה התעופה, ששימש מודל לכוח היבשתי בפיקודו של דן שומרון, והתחלנו מיד בחזרה הכללית של הפעלה היבשתית. המטוסים נעו אחד אחרי השני על פי סדר הנחיתה, וכוחות המשנה יצאו מהם, ברגל וברכב, ונעו במהירות אל עבר משימותיהם. הצטרפתי אל היחידה של יוני ועקבתי מקרוב אחרי פעולת חוליות המשנה בתוך המבנה ומחוצה לו. כמעט ולא היה מה להעיר

- הלווחמים פעלו יפה ועל פי התכנית. בתום התרגיל התכנסנו מתחת לסככת שדה שהוקמה לצורך תדריכים. אישרתי את התכנית בכללותה אך עמדתי על כך שחלק מהכוח של יוני יפעל מיד כלפי גג הטרמינל, לחפות על חוליות הפריצה ולמנוע ירי וזריקת רימונים על הרחבה שלפני הטרמינל.

...פניתי אל הקצינים הבכירים שמסביבי ושאלתי האם לדעתם התכנית ניתנת לביצוע ברמת סיכוי העולה על הסיכון. התשובה האחידה היתה חיובית וכך חשתי גם אני.

...סיפרתי לשר הביטחון על התרגילים המוצלחים והודעתי לו שאישרתי לכוחות להתחיל לנוע מבסיסהם אל בסיס ההטענה האווירי, עוד בלילה, מטעמי סודיות. השר אישר את הצעדים הללו וסיכמנו להיפגש לדיון מסודר בשעה שמונה בבוקר במשרד. מיד אחרי דיון זה, שיהיה בוודאי קצר, נרד להציג את התכנית לראש הממשלה ואחר כך לממשלה כולה.

...בשבת בבוקר עברנו מחדש על נתוני המודיעין ועל ההכנות למבצע. הכוחות כבר רוכזו רובם בשדה התעופה והכינו את הציוד. דווח לי שעל פי הערתי מאמש הוחלט להוריד את הכיסוי מכלי-הרכב ונקבע כוח שיחפה, מיד עם תחילת הפריצה לטרמינל, אל עבר הגג ומגדל הפיקוח.

...ברור היה שאין הגנת נ"מ על המסלול ויש קשר בין המסלול הישן והחדש. המשמעות היא שהנחיתה מובטחת, וכן הנסיעה המהירה מהמטוסים אל הטרמינל שבו נמצאו החטופים - ושני אלה היו הגורמים העיקריים להצלחת המבצע. כן למדנו כי המסלול החדש פעיל גם ביום וגם בלילה כולל מכשיר הניווט וההכוונה, ועל קיומה של תאורת לילה כמעט מלאה. התברר כי ברחבת החניה הגדולה למטוסים יש ברזי תדלוק כפי שהערכנו ובשילוב אמצעים מיוחדים יוכלו בעלי המקצוע של חיל האוויר לתדלק את ה"הרקולסים" בעת ההמתנה לפינוי החטופים - אם כך נחליט.

מלשכת שר הביטחון נערכה שיחת טלפון נוספת עם אידי אמין, לחזק את התחושה שהמשיא ומתן מתקדם, ובשעה 11:00 נפגשנו בלשכת ראש הממשלה עם ר' המוסד, לנתח את הידיעות האחרונות. את הפגישה פתחתי בפרישת המפה של המבצע ואמרתי לראש הממשלה: "אני מציג בפניך את המבצע שאני עומדים לבצע הלילה. כל הכוחות כבר נמצאים בנקודת היציאה מוכנים לטיסה.

דיון עם צוות השרים המצומצם

...בשעה 11:15 החל בלשכת ראש הממשלה בתל-אביב הדיון על התכנית עם צוות השרים המצומצם - ראש הממשלה, שר החוץ ושר הביטחון. לאחר סיכום לוח

הזמנים לזימון שרי הממשלה, הזכיר שר הביטחון ואפשר יהיה להחזיר את הכוחות גם משארם א-שייח'.

כאשר קיבלתי את רשות הדיבור ציינתי כי "השאלה העקרונית היא האם הולכים למבצע ואז נתחיל לגלגל זאת, כי בשעה 11:30 החלו ר' אג"ם ודן שומרון בתדריך האחרון, ובשעה 13:20 ימריאו המטוסים לאופירה". ראש הממשלה הזכיר שהוא זימן את השרים לשעה 13:00.

הרמטכ"ל: "אתמול אמרת שאתה משאיר את הבכורה למשא ומתן".

רבין: "נכון - אבל אני מחויב היום על ידי החלטת הממשלה?"

הרמטכ"ל: "אני מבין. לפני שנתחיל לגלגל אני רוצה שנדע מה חושבים, ונדע מה רמת הסיכונים שצריך לקחת. המבצע מאורגן ומסודר עם סיכויים טובים מאוד לביצוע.

הרמטכ"ל נותן בשלב זה תאור מפורט של המבצע המתוכנן ראש הממשלה: העיר ש"מדיאג אותי יותר מה גודל הכוח (של המחבלים) שם וכמה הרוגים יהיו בין בני הערובה". בהמשך להערה זו ניתחתי את נקודות החולשה: "אין לנו מודיעין עד הרגע האחרון, והדבר המטריד אותי ביותר - האם יזיזו את החטופים עד שנגיע לשם. ההנחה שלי היא שהם יישארו במקום! נקודה שניה - יכול להיות מזג אוויר קשה. לעיתים יש סערות על אגם ויקטוריה ועלולה להתעורר בעיה בנחיתה - אם כי מדובר על מסלול מואר. אם מזג האוויר לא יהיה טוב והמסלול לא מואר - זה יהיה מסובך יותר. אנו יודעים שאמורות להיות בשדה באנטבה לפחות שתי נחיתות אחרות, בשעה 21:00 ובשעה 02:30 - לכן ייתכן שהמסלול יישאר מואר. בעיה שלישית היא החשש מירי המחבלים על החטופים". בנקודה זו פרטתי לצוות השרים את המיקום של המחבלים והאוגנדים בין החטופים - על פי המידע שהיה בידינו - והוספתי ש"היחידה האוגנדית הוקמה על ידי מוקי בצר אשר משותף בפשיטה ויעמוד בראש הכוח הפורץ לטרמינל. המחבלים שומרים על הפתחים ועל החיבור אל חדרי המנוחה שלהם. חיילים אוגנדיים נמצאים בעיקר בקומה העליונה, לפעמים על הגג וכן בעמדות קרקעיות במרחק חמישים מטר מהפתחים. אנו מביאים בחשבון שנים - עשר מחבלים וכשישים אוגנדים, אולי קצת יותר. לאורך המסלול אין פעילות צבאית ואין עמדות נ"מ. צריך להניח שבמחנה הצבאי יש יותר חיילים. אם למרות כל מה שאנו אומרים יתעוררו במקום אנשים נוספים ויתחילו לירות - יהיו לנו נפגעים ואת זאת צריך להביא בחשבון, אלא אם באמת בחצות הלילה תהיה שלווה טוטאלית, ולפי הידיעות זה לא כך, כלומר, הם פחות ערניים אבל הם שם! עלינו להניח שתהיה במקום לחימה ואז יהיו נפגעים. לפי ההערכה של החברה שלנו האוגנדיים אינם אויב של ממש".

רבי: "שמונה עשר מחבלים וביניהם גרמני - זו קבוצה שונה!"
 ר' אמ"ן: "הגרמני אינו משתמש בנשק ומרגיש לא נוח עם נשק. הוא שייך לארגון הנלחם למטרות פוליטיות".

רבי: " בעיית הנחיתה פחות חמורה. לעומת זאת, ההשתלטות, והפינוי - בזה אני רואה את החלק הקשה ביותר - אם אמנם זו האינפורמציה היום, ואני מבין שהרמטכ"ל אומר שזה המודיעין הטוב ביותר שיש לנו".
 הרמטכ"ל: "והוא טוב! הוא בסדר!"

רבי: "לעומת מבצעים מסוג זה, כאשר הייתה לנו אפשרות למידע כמעט מדויק - כאן זה לא יהיה לנו. אם תשאל אותי מה במבצע הזה הדבר היותר פרובלמטי, שיקבע אצלי את ההחלטה, זה הדבר הזה ולא אחר. גם אני, לפי הנתונים הייתי מוכן ליטול סיכונים...קניה לא תפקיר אותנו היום, לדעתי. לכן, בקומפלקס הפינוי והנחיתה והתדלוק בקניה, אני פחות מודאג. לעומת זה, עם החטופים - יכול להיות שמחר יהיה נתון אחר של סכנה לחיי האנשים ושל היוקרה של מדינת ישראל!?"
 כתוצאה מחשש זה עבר ראש הממשלה לנתח מה נוכל לפעול כאן, אנחנו, נגד ערבי השטחים.

בתום דבריו חזרתי לנושא אנטבה: "לפי התיאור על התנהגותם של המחבלים עם החטופים בטרמינל - זה בטוח לגמרי!"

רבי: "הבעיה היום אינה גורל האנשים - כי אין סכנה לחייהם לפי הידוע לנו. לכן" - ובהמשך דבריו ניתח ראש הממשלה את הסיכונים והיתרונות בפעולה, והעלה אפשרויות של דחיית המבצע.

מפקד חיל האוויר: "כל ניסיון לדחות עתה כרוך בסכנה של הדלפת הידיעה על המבצע, וזה יכול לחסל אותנו לחלוטין!"

רבי: "ברור שיש סכנה בדחייה. השאלה שלי את עצמי היא מהי הערכת המחיר בהרוגים בין בני הערובה ולא בין אנשי צה"ל - אם כי זה כואב שיש נפגעים בין החיילים שלנו - אבל צה"ל בנוי בשביל להילחם".

כאן פנה אלי ראש הממשלה וביקשני לפרט מחדש את הפריצה וההשתלטות על המבנה. עברנו ביחד שניה אחרי שניה ומטר אחרי מטר על פרטי הפרטים הטקטיים, הטכניים והאנושיים. לבסוף, חזרתי להערכה: "צריך להיות ברור, חד משמעית, שיש סיכון! אם תשאל כמה עלולים להיפגע ומה בדיוק הסיכון, איני יכול לומר. במעלות היו נפגעים ובהנהיה היו נפגעים וכך גם בבית שאן. גם בקריית שמונה וגם בבית שאן התפוצצו המחבלים עם חמר הנפץ וכך גם במלון "סבוי". לכן, יכולים להיות מקרים כאלה, אבל איני יודע: זה ענין של מזל - לפעמים הוא רע מאוד לפעמים הוא מצוין.

במשטרת חאן יונס פרצנו ופוצצנו ולא היה אף הרג אחד, ובמשטרת קלקיליה היו רבים. באנטבה יפעלו אותם לוחמים שפעלו במקומות רבים אחרים!"

רבין: "במעלות היו שלושה-ארבעה מחבלים ואילו באנטבה לפחות עשרה מחבלים ועוד חיילים אוגנדיים, שגם הם יכולים לירות בבני הערובה. הרמטכ"ל: "נכון".

רבין: "בסך הכל היה מחבל פצוע אחד שירה בילדים, כאן יהיו יותר".

ר' אמ"ן: "לעומת זאת, רמת הכוננות שונה לחלוטין. אנו תופסים אותם בלילה, כאשר אינם מחכים לכלום".

הרמטכ"ל: "נשאלתי שאלה ועלי לתת תשובה ברורה, לא הייתי מציע לא להביא בחשבון את כל השיקולים. הדבר תלוי בהתנהגות האנושית של שני הצדדים וזאת צריך לדעת! אם יתחיל קרב פנים, בתוך החדרים האלה, הצדדיים, הוא יהיה מסובך יותר, מכיוון שהכניסה אליהם אינה פשוטה. מה קרה לעוזי יאירי במלון "סבוי"? הוא נכנס לחדר ואז ירו עליו מבפנים והוא נפגע".

רבין: "מעניינים אותי פחות הלוחמים - ברור לי שיהיו ביניהם נפגעים. הבעיה היא בני הערובה. אני יוצא מתוך הנחה שאין מלכוד".

בשלב זה התפתח דיון ושר הביטחון החל ללחוץ: "קודם כל, אילו הייתי מחליט לא לסכן חיי אזרחים - זו הייתה תפנית בכל המדיניות שלנו. שנית, זו פעם ראשונה שמדינה, אוגנדה, משתפת פעולה עם המחבלים - יותר מאלד"ר. אם ניכנע זה יתפשט ביבשת אפריקה כמו אש. עד עתה, כאשר קרה משהו הודענו למדינות אמריקה ואירופה לא להיכנע. את זאת אנו עלולים להפסיד עתה. שלישית, מדינה לוחמת על זקיפות קומה. לאחר כניעה תראה ישראל כפי שתראה. עלי להבהיר שלא יהיה מקום לספק, שאם תחליט הממשלה על משא ומתן - אני אהיה עם הממשלה. אך אחרי זה ישראל תראה טיפ-טיפה סמרטוטית. כושר ההרתעה שלה ועמידתה במערך הבין-לאומי ייפגעו פגיעה שלא הייתה כמותה".

רבין: "צריך לזכור עוד דבר - שאי הצלחה כאן זו פגיעה לא רק במדינה אלא בצה"ל, ובל תהיה לנו טעות בעניין זה".

פרס הרחיב את הדיבור בסוגיית הסיכון לאזרחים ואמר: "אינני רוצה לשקר לפחות לעצמי. זו אחת הפעולות הנועזות ביותר של ישראל וכמו בכל פעולה נועזת יש בה בהחלט אלמנטים של סיכון, שאיני מקל בו ראש. מצד שני - אם היא תצליח - זה משנה את הרגשת תושבי הארץ". כאן חזר שר הביטחון והדגיש את הצד היהודי-גרמני בפרשה, והזכיר שגם במעלות היה סיכון אדיר שכולם יעופו באוויר. "זה

הרגע להחליט, אם נדחה זה עלול להתגלות". ואז הוא הזכיר שהצרפתים מניחים שאפשר יהיה להאריך את מועד האולטימטום מעבר ליום ראשון, ומסכם: "בין הצלחה כמעט ודאית של שמונים ישראלים או סיכון העתיד של התעופה ועתיד ישראל, ובין סיכון חיי אנשים חפים מפשע להצלחת המדינה - לדעתי אין מנוס כאן. כך נהגנו כל השנים וזה מה שעשה את ישראל מה שהיא!"

רבין: "מתי צריך לתת למטוסים את ההוראה לצאת?"

מפקד חיל האוויר: "בשעה 13:00" - והמשיך לפרט את לוח הזמנים ואת הפעולות בטיסה ובתדלוק האחרון באופירה.

רבין: "איך אתה מאשר להם סופית לצאת?"

מפקד חיל האוויר הסביר את סידורי הקשר בין מטה חיל האוויר, לוד ואופירה, והוסיף את אמונתו בהצלחת המבצע בזכות המרחק וההפתעה.

הדיון התגלגל לניתוח עמדת קניה וההכרח לתדלק בה - אם כי טרם הכנסנו אותם בסוד העניין, וראש הממשלה ושר הביטחון חזרו והדגישו את חשיבות הסודיות ואי הגילוי המוקדם לקניה. לעומת זאת, העדיף ראש הממשלה "את הסיכון לתדלק בקניה על שהייה נוספת באנטבה - כקו מנחה". ההחלטה תישאר בידי מפקד המבצע. שר החוץ, יגאל אלון, חזר והביע תמיכה במבצע, אך הציע לשקול דחיית המבצע לחלק השני של הלילה, כי אז הערנות קטנה יותר.

הרמטכ"ל: "הדבר אינו ניתן לדחייה. באשר להערות ראש הממשלה - הסיכון הצבאי במבצע על הבית הנו די זהה לאלה שלקחנו על עצמנו בעבר. יש כאן מודיעין, ואילו האויבים אולי פחות ערניים ו"חמים". הסיכון המבצעי דומה למקומות אחרים - כולל האזרחים. אילו חשבת שאין איזון - לא הייתי מציע את המבצע. גם במעלות הצליפות לא הרגו את המחבלים ולמרת זאת אם אני צריך לתת חוות דעת צבאית, כפי שנתתי בעבר למקרים כאלה - לפי דעתי, זה במסגרת הסיכונים שלקחנו בעבר ואני חושב שנוכל לקחת זאת על עצמנו גם במקרה זה. על כן - לפי הערכתי - השיקול כרגע אינו צבאי. מבחינה צבאית מדובר במבצע ולא בפנטזיה. זה מבצע שבהחלט אפשר לעשותו לקחת את הסיכון. אילו לא היו מספיק ידיעות ואם לא היה נוצר מצע מספיק בשל למבצע כזה, לא הייתי מציע זאת! הבעיות של כן או לא למבצע חורגות מהתחום הצבאי. מבחינתנו - כל הסיכונים שאנו מצביעים עליהם קיימים בהחלט, היו ויהיו קיימים בכל מבצע שנצטרך לבצע. על כן, לפי דעתי, השיקול הזה לא צריך להיות הדומיננטי. אבל, אם זהו כן השיקול הדומיננטי - אני חושב שצריך לבצע זאת!"

מפקד חיל האוויר הזכיר ש"צריך לתת לגלגלים לזוז באוויר".

ראש הממשלה: "כן" ושואל על נתיב הטיסה כולו.

מפקד חיל האוויר הציג את המסלול והדגיש שזו "טיסה חסרת מכשול, ואינני חושב שיהיו בה קשיים".

רבין: "אין סכנה של התנגשות עם מטוסים אחרים?"

מפקד חיל האוויר: "לא".

רבין: "הטלטלות עלולות לפגוע בכושר האנשים".

מפקד חיל האוויר: "הרופאים דואגים להם".

רבין: "בני - בהצלחה!"

...ראש הממשלה - הזמין את יושב-ראש ועדת החוץ והביטחון, יצחק נבון, ואת נציגי האופוזיציה לשעה 15:00. הוא התכוון לצאת מדיון הממשלה ולהסביר להם את המצב. בשעה 12:30 סיים דן שומרון תדריך אחרון למפקדי הכוחות ולטייסים. בתדריך סוכמו כל נושאי התיאום האופייניים למבצע המשולב. ר' אג"ם הדגיש מספר נקודות מבצעיות בקשר לתדלוק, לנפגעים ולארגון הפיקוד. במסדרת זו הוא קבע את מתן וילנאי כסגנו של דן שומרון.

לקראת ההמראה הגיע לשדה מפקד חיל האוויר עם המידע המעודכן מדיון צוות השרים, ובשיחה עם דן שומרון תאמו ביניהם את תהליכי התדלוק ופינוי החטופים אל המטוסים. מפקד חיל האוויר העביר לדן שומרון את ההחלטה, לנחות עם החטופים המשוחררים חזרה בישראל בבסיס תעופה צבאי ולא ישירות בלוד, לצורך סידורי ביטחון והכנת החטופים לפגישה עם קרוביהם.

תוך כדי שיחה זו הגיעו התצלומים המעודכנים ביותר, וכשהמטוס כבר ממתין לו בעמדת ההמראה והידיעות האחרונות בידיו, עלה עליו דן שומרון ויצא בעקבות המטוסים האחרים לאופירה.

ר' אג"ם ומפקד חיל האוויר המתינו בבסיס היציאה עד להחלטת הממשלה בדבר אישור המבצע.

בשעה 13:00 הצגנו את התכנית בפני ועדת השרים המצומצמת ובשעה 14:00 בפני הממשלה כולה.

את הישיבה פתח ראש הממשלה ובין השאר אמר: "עד היום לא הייתה כל אלטרנטיבה צבאית שאפשר היה לבצע. במושגים של לוח-הזמנים, כפי שהוצג בעבר, אני משוכנע שההחלטה אשר התקבלה ביום חמישי - לשחרור מחבלים

עצורים, על מנת להציל את חיי החטופים - היתה נכונה. מאז קרו מספר דברים: הישראלים בודדו; הצרפתים מתחמקים ונוטים להעביר את הטיפול לאו"ם, ובידינו יש תכנית מבצעת מקיפה וכוללת".

בפעם החמישית באותו יום פירטתי, והפעם בפני הממשלה כולה, את כל התכנית המבצעית - כל שלב וכל כוח.

...כל חברי הממשלה הרימו יד - המבצע אושר פה אחד.

...לשעה 21:00 זימנתי ללשכתי את האלופים חברי המטה הכללי - מבלי לספר להם במה מדובר. כאשר התיישבו האלופים מסביב לשולחן פתחתי ואמרתי: "בשעה זו נמצאים ארבעה "הרקולסים" וכ- 200 לוחמים בדרך לאנטבה לשחרור החטופים. רציתי שתהיו איתנו בחוויה הגדולה".

על פי הפנים הנדהמות ואנחות הרווחה וההשתוממות הבינתי עד כמה נשמר המבצע בסוד....פרטתי בפניהם את התכנית המבצעית והזמנתי אותם להישאר איתנו יחד עד לגמר הפעולה.

נקודת מבט נוספת מתוך דברים שכתבה טלי ליפקין-שחק² על פי ראיון עם דן שומרון שהיה קצין צנחנים ראשי:

רגע לפני הכניעה

אז, כשהממשלה בראשות יצחק רבין, עם שמעון פרס כשר ביטחון ומוטה גור כרמטכ"ל, התלבטה אם להיענות לדרישות החוטפים ולהיכנע לטרור, לא חשב שומרון על מקומו בהיסטוריה. הוא התחיל, בעודו באימונים בסיני, להפעיל את המטה שלו לתכנן פעולת חילוץ. היום הוא מתנער מהעיסוק בשאלה מי עשה מה, למי מגיע איזה קרדיט בדיוק. הוא מסרב אפילו לשחזר איתי את נסיבות מותו של יוני נתניהו ולגעת בטענה, שכבר עוררה מלחמת גרסאות ארוכה ונוקבת, שלפיה בניגוד להנחיות של מפקד המבצע שומרון פתחו אנשיו של יוני באש בשעה שנהגו במרצדס השחורה, שנראתה כמו מכוניתו של שליט אוגנדה אידי אמיין, על שומר שכיוון נשק ודרש זיהוי בכניסה לטרמינל, והציתו בכך קרב יריות שהביא למותו של מפקד הסיירת ולחידוד חושיהם של החוטפים באולם. 'אין טעם לדבר היום על מי ירה לאן', אומר שומרון. 'הפוליטיקה של קבלת ההחלטות היא הנושא המעניין. רבין ביקש בישיבת הממשלה להציג תוכנית מבצעית. הרמטכ"ל אמר שאין תוכנית מבצעית, והממשלה החליטה על כניעה. יצא לי לדבר על זה עם רבין הרבה פעמים בהמשך, הוא הבהיר שזה לא היה ניסיון למשוך זמן, אלא הכרה אמיתית שאם אין

דרך לחלץ את החטופים, אם אין לנו תשובה מבצעית טובה הוא לא מוכן שיהרגו אותם אחד- אחד שם. היתה לו בעניין הזה החלטה עקרונית. 'החלטה עקרונית ולגמרי לא פשוטה. חטיפת מטוס אייר- פראנס ותביעת החוטפים לשחרור אסירים פלשתינים באו בתקופה קשה למלחמה בטרור, שפעל אז בשיטה של חטיפת בני ערובה. נפשה של מערכת הביטחון הישראלית היתה מצולקת מהפיגוע במעלות שנתיים קודם לכן, שהסתיים בעשרים ושבעה הרוגים, ובהשתלטות על המחבלים במלון סבוי בתל- אביב, אשר גבתה מחיר יקר. שאלת הכניעה לטרור מול מחיר העמידה מולה התחדדה מאוד. 'היינו עסוקים באותם ימים בניסיון לשכנע את העולם שלא נכנעים לטרור. כניעה היתה מראה לעולם שגם אנחנו נכנעים, ועד אז לא נכנענו אף פעם. כולל במעלות עם עשרים ושבעה הרוגים. ומעבר לעניין הבינלאומי, היה ההיבט הלאומי שלנו. היתה שם סלקציה, השאירו בטרמינל רק את היהודים ואיימו להרוג אותם אחד- אחד. לא ישראלים. יהודים. לא ייתכן שעכשיו, כשיש צה"ל, יש זרוע ארוכה, אנחנו נשב מהצד כשיהרגו יהודים רק מפני שהם יהודים'. להפרדת היהודים היה גם יתרון. האחרים שוחררו ביום השלישי לחטיפה, הוחזרו לפריז ועברו שם תחקור של גורמים ישראלים לאיסוף מודיעין לקראת מבצע. 'הם היו די ממבולבלים והתקשו למסור פרטים בעלי ערך. פתאום נכנס אל המתחקר הישראלי בחור שסיפר שהיה סגן- אלוף בצבא הצרפתי, ואמר: 'אני יודע מה אתה מחפש. בוא אני אתן לך את כל מה שאני יכול'. הוא צייר לו את הטרמינל וזה היה המודיעין הכי טוב שהיה לנו על הטרמינל. הוא גם ניסה להגיד מה ראה בחוף, אבל זה היה מינימלי'. המידע שהביא החטוף הצרפתי היה רב ערך. נוספו לו תמונות שצילם סוכן מוסד שביים ביום רביעי נחיתת אונס עם מטוס קל בשדה התעופה של אוגנדה כדי לצלם את האזור. את התמונות קיבלו דן שומרון ואנשיו ממש ברגע האחרון, וכמעט במקרה. 'כשכבר היינו במטוס לפני ההמראה לשארם, הופיע רכב עם נהג שבידיו תיק מסמכים ושואל איפה חקה (ראש המוסד דאז יצחק חופי). חקה בישיבת ממשלה בירושלים, אנחנו עונים לו, והוא מתכוון להיכנס בחזרה לאוטו. קצין המודיעין שלי, בחור ערני ביותר, אמנן בידן, קופץ עליו וממש תולש לו מהידיים את החומר. 'זה לא בשבילכם, זה לחקה', הבחור זועק, ואנחנו עונים לו: 'זה בדיוק בשבילנו'. עלינו בחזרה למטוס, פתחנו את המעטפה ושם היו תצלומים טובים של האזור. פרטים על הטרמינל היו גם בידי סולל בונה, שהקימה את המבנה הישן של הטרמינל בימים של שיתוף פעולה פורה בין ישראל לאוגנדה. אלה, כמו גם זיכרונות של לוחמים ישראלים, ביניהם סגן מפקד סיירת מטכ"ל מוקי בצר, שאימנו את חיילי אוגנדה בימי תור הזהב של היחסים, הצליחו לבנות בסיס מודיעיני לא רע לתכנון המבצע. לא רע, אבל לא מספיק טוב, כי המבצע הראשוני שדובר בו היה מופרך, יעיד דן שומרון. 'ביום רביעי היה ברור שיש אופציה אמיתית

ללכת על מבצע. טסתי למעלה ולא קיבלתי שום הוראות. עדכנו אותי שיש תוכנית מסוימת להצניח שניים עשר לוחמים באגם ויקטוריה ומשם הלוחמים יעלו על סירות, יגיעו עד הטרמינל, ייכנסו ויחסלו את המחבלים, ואז נראה מה יקרה. אני מסתכל על המודיעין ולא מבין את זה. יש שם שתי נקודות ללא תשובות: האחת היא רעיון ההתגנבות דרך הביצות. הרי אם מישהו מתגלה יש המון זמן להספיק להרוג את כל החטופים, ואז נתקעים של השניים עשר האלה. ודבר שני הוא שאלת הפינוי. איך ייעשה פינוי כשאידי אמין לא משתף איתנו פעולה ויש שם לוחמים אוגנדים סביב הטרמינל? זאת נראתה לי תוכנית נפל, שאני לא יודע מי עשה אותה. לימים נודע לי דבר מעניין: התוכנית הזאת לא היתה מקובלת על ראש הממשלה. הוא קרא לה 'תוכנית מפרץ החזירים', וגם הרמטכ"ל לא חשב שהיא טובה. אבל פה נכנסת הפוליטיקה: מי יהיה זה שיגיד שאין לנו תוכנית צבאית ולכן אנחנו נכנעים? ראש הממשלה או הרמטכ"ל ולכן משכו את זה. ככה אנחנו מגיעים למצב שביום חמישי אחרי הצהריים האולטימטום מסתיים, אבל עוד אין פעולה מתוכננת. ממשלת ישראל העבירה הודעה על נכונות למשא ומתן, האולטימטום נדחה ליום ראשון בשעה עשר בגלל איזה כנס של מנהיגי אפריקה במאוריציוס, שאידי אמין רצה להשתתף בו. ברווח הזמן הזה שר הביטחון שמעון פרס לחץ על הרמטכ"ל, על סגנו ועל קציני מטה שישיב איתם שיבואו עם תוכנית'.

מחבלים עם אצבע על ההדק

'אני נכנס לתוכנית, וההנחיה שלי היא שאנחנו צריכים להכין תוכנית אמיתית שצריכה להיות מוכנה לביצוע בזמן קצר מאוד. לכן התחלנו עם הנחת עבודה שיש חדר או אולם שבו החטופים, ומסביבם מחבלים עם אצבע על ההדק. בנינו על ארבעה הרקולסים שבהם נגיע עם הכוחות, כשהמטרה היא להתקרב לטרמינל ולהיות הראשונים שלוחצים על ההדק. ההפתעה היא הנקודה הראשונה. אנחנו צריכים ליצור הפתעה מנטלית, במובן שגם אם הם יראו משהו, הם לא יפרשו את זה כפשיטה. ההפתעה תיתן את הזמן להגיע ולהתחיל לבצע'. התכנון הורכב מפרטי הפרטים של לוגיסטיקה מורכבת, כוחות רפואה (בראשות אלוף-משנה ד"ר אפרים סנה) וקשר, חפ"קים אוויריים וגייבי תחזוקה. אבל מתוך ים הפרטים זוכרים הכל את המרצדס השחורה, החיקוי המושלם למכוניתו של אידי אמין. תחילתה של המרצדס בכלל במכלית. מכלית תדלוק שעליה, סבר דן שומרון, לא ימהרו לירות מחשש לדליקה. התכנון היה לצבוע אותה בצבעים של הצבא האוגנדי ולהושיב בתוכה את הכוח הפושט. 'אבל מוקי בצר, שהכיר אותם כי הדריך שם, ושסמכתי עליו מאוד בכל, אמר שאם ניקח מרצדס שחורה עם דגלי הנשיאות של אידי אמין, אף חייל אוגנדי לא יעז לירות. היות שגם חששתי שאין לנו זמן להכין מכלית,

החלטתי שהמרצדס תהיה הכלי'. על הדף שהביא איתו דן שומרון לפגישה שלנו השבוע, רשומות נקודות להדגשה. בצד אלמנט 'ההפתעה המנטלית' כתוב 'הפינוי'. 'אנחנו חייבים לפנות בעצמנו את החטופים ואת הכוח הפושט. עלינו להשתלט על הטרמינל הישן ועל החדש, שזה מרחב גדול, וצריך לראות איך לעשות את זה. הבעיה היא איך להגיע ולהיות ראשונים ללחוץ על ההדק. אני התלבטתי איזו יחידה מתאימה לזה. אמנם סיירת מטכ"ל מורכבת מהאנשים הטובים ביותר, אבל נוהל העבודה שלהם הוא הכנות של שבועות וחודשים ופחות עבודות בקצב כזה מהיר, כשאין את כל הפרטים וצריך לאלתר. אבל מוקי בצר עבד על זה כבר שבוע שלם מאז החטיפה, ואמרתי שאני מוכן לקחת אותם למשימה כי אני סומך על מוקי בצר. עוד ייעדתי כוח של מתן (וילנאי, אז מפקד חטיבת הצנחנים) להשתלט על הטרמינל החדש ולאבטח את המסלולים, כי מספיק צרור על מטוס כדי שאי אפשר יהיה להמריא. הפקדתי כוח אבטחה צמוד בפיקודו של שאול מופז, שהיה אז רב-סרן, ועבורו הבאנו פעם ראשונה שריוניות קלות עם עוצמת אש גדולה כי המרחבים היו גדולים. כוח נוסף של גולני, בפיקוד המח"ט אורי שגיא, שימש כעתודה לכל האגפים ולפינוי החטופים'. ביום חמישי, בארבע אחרי הצהריים, התקשר ראש אג"ם האלוף יקותיאל אדם ז"ל ושאל אם יש תוכנית. שומרון השיב בחיוב. 'בוא בשש להציג לשר הביטחון', אמר קותי לשומרון. 'לא הצגתי לא לרמטכ"ל ולא לאף אחד. ישר הלכתי לפרס. קבענו שבלילה שבין שבת לראשון מבצעים. אחרי שאני מציג פרס ושואל את כל אחד מהנוכחים: מה הסיכויים שאתה נותן לתוכנית הזאת? כמה הרוגים אתה חושב שיהיו? האם אתה ממליץ על ביצוע? רובם לא רצו לענות. קותי נתן לזה חמישים אחוז סיכוי. מפקד חיל האוויר בני פלד הציע להצניח חטיבה שלמה, ואני עניתי שעד שהצנחן הראשון יגיע לארץ כל החטופים יהיו הרוגים. כשפרס פנה למוטה, הוא השיב לו: 'אני אענה לך בארבע עיניים', ואני יודע שהוא חשש מאוד, עם זיכרון הפיגוע במעלות. אני מבין אותו. פרס ראה שהם לא כל כך איתו והוא רצה תמיכה, אז הוא ביקש שאציג שוב ואגיד מה אני חושב. שלוש פעמים בדיון הזה, ביום חמישי, הצגתי והסברתי למה אפשר. בסוף אמרתי: 'אם את המטוס הראשון ננחית כמו שאני מאמין שנצליח, בחסות מטוס תובלה בריטי שניכנס בעקבותיו, אני נותן מאה אחוז הצלחה. הוא שאל כמה נפגעים יהיו, ואני אמרתי שהיות ויירו שם, אז יכול להיות שיהיו שלושה-ארבעה-חמישה הרוגים. לא טעיתי'.

..נכון שיש עניין של תזמון והייתי שם ברגע המתאים. ידעתי שמה שזמין ומוכן הוא מה שיהיה. את יודעת כמה פעמים מוטה שאל אותי אם אני בטוח? בטיסה של שבע וחצי שעות לאנטבה אני כל הזמן שמעתי את הקול הזה ששאל אותי: 'אתה בטוח? אתה בטוח?', אבל אני רציתי מאוד שזה יתבצע והאמנתי שאני נותן

לכל שאלה תשובה סבירה. לא של מאה אחוז ביטחון, אבל תשובה שמאפשרת את הביצוע'. אחרי הדיון ביום חמישי לפנות ערב, הדרך הייתה פתוחה להריץ את הכוחות, לאסוף אותם, לסכור את פיותיהם כדי שמצג השווא של נכונות למשא ומתן לא ישתבש, ולהביא את התוכנית לאישור הממשלה כולה. לבקשת דן שומרון הובהר כי הוא מפקד המבצע והוסכם שהוא יבחר את היחידות המשתתפות. 'אני מיד מתחיל להוריד פקודות לכוחות, כשסיפור הכיסוי של הריכוז של הכוחות היה פעולה בלבנון. היה לנו יום אחד להשלים את ההכנות ודרשתי מכל המטה הכללי להתגייס ולסייע. אני מוכרח להגיד שבתוכנית הזאת היו דברים שלא היו סגורים עד הסוף, סגרנו תוך כדי היום של ההכנות. גם יצאנו עם ההרקולסים בשבת לשארם בזמן שהממשלה עוד ישבה, לפני שהתקבל אישור. כשהגענו לאופירה עוד לא היה אישור, אבל היינו חייבים להגיע בזמן להידבק למטוס הבריטי לנחיתה שקטה על המסלול, ואז סיכמתי עם פרויקה (תת-אלוף אפרים פורן, המזכיר הצבאי של ראש הממשלה) שאנחנו יוצאים לדרך ושיש לנו ארבע-חמש שעות טיסה עד לנקודת האל-חזור, כך שאם הממשלה לא תאשר, נוכל לשוב עקבותינו. אני מודה שהחלטה כזאת היתה מצערת אותי מאוד. אבל אחרי כמה דקות פרויקה נתן לי אישור לסיכום הזה והבנתי מכך שראש הממשלה בעצם נחוש לבצע'.

בתפר שבין השלישי לרביעי ביולי 1976 נחת ההרקולס הראשון, נצמד למטוס תובלה בריטי שהחליק על המסלול וסימן את הדרך לשלושת ההרקולסים האחרים. 'אני בהרקולס הראשון, שומע את המטוס הבריטי מתקשר למגדל הפיקוח, רואה אותו על המכ"ם, אבל אנחנו בתוך ענן. כלום לא רואים. ופתאום חור בענן, אני רואה את המטוס, אני רואה את המסלולים מוארים ואני מרגיש פתאום שמישהו מלמעלה רוצה לעזור לנו. זה יצליח'. על הקרקע פלטו המטוסים את הכוחות, את הכלים, את המצעים להחזיר את החטופים הביתה. חמישים ושמונה דקות אחרי שהחל המבצע, בתום קרב יריות לא ארוך וכשהם נושאים ארבעה הרוגים איתם (דורה בלוח ז"ל, שהיתה מאושפזת בבית חולים, נרצחה בהוראת אידי אמין מספר ימים מאוחר יותר) ומטופלים בפצוע אחד קשה מאוד, שבו עם בוקר המטוסים ארצה. '..חשבת שהמבצע יצליח.. היה ברור לי מהתחלה שזה מבצע יוצא דופן והיה ברור לי שזה יצליח. נתתי תדריך אחרון בשארם ואמרתי: 'אנחנו יוצאים לארבעת אלפים קילומטר, אין שום יחידה או כוח שיכולו לעזור לנו, אנחנו לבד, אבל אנחנו הכי חזק בשטח. אם מישהו חושש הוא יכול לעזוב'. 'לא היה אף אחד כזה'.

'..אם אני לא הייתי רוצה, אם אני לא הייתי מכתוב את הקצב ואת המהלכים, זה לא היה מתבצע. ידעתי שאני צריך ללחוץ. זאת הליכה עד הסף כמעט מבחינתי האישית, כי יש פה אחריות אישית כמה אני הולך לסבך אולי מדינה שלמה. לכן היו לי לבטים אם אני לא הולך רחוק מדי ברצון שלי לבצע. אני לא שלחתי אחרים,

הייתי על המטוס הראשון שנחת שם, אבל תהיתי אם אני מגזים כשכולם סביבי לא התלהבו ואמרו שהתוכנית מבריקה אבל הסיכון גדול. ג'יימס בונד, אמרו. אפילו מוטה. אבל אני האמנתי והייתי בטוח שזה נכון ושלכן עליי להציג את זה גם אם לא נוח לי לקחת סיכונים. אני לא טיפוס של מהמר ואני לא הייתי מציע ולוחץ אם אני לא הייתי מאמין בתוכנית הזאת'.

'..מוטה לא חשב שאני עושה עבורו את התהליך. הרי בלי שמוטה יאשר, זה לא היה מתבצע. וצריך לשים פה את שמעון פרס שלחץ לפעולה. ראיתי את השילוב הנכון בין פרס לרבין, למרות שהיו ממש יריבים. פרס ראה את הצד הפוליטי, היחסים עם מדינות בעולם, וזה היה מבחינתו בלתי נסבל להיכנע. אבל הוא לא הבין את הסיכונים. הוא גם היה מוכן להמליץ על התוכנית של שניים עשר איש צונחים באגם ויקטוריה כי הוא רצה לבצע. מוטה היה הרבה יותר סקפטי כי היתה לו אחריות והיה לו ידע. אבל היה לו קשה שהוא לא יכול להציג תוכנית מבצעית לממשלה או לראש הממשלה. רבין עשה להם ממש זיבור, כי בישיבת הממשלה פרס דיבר נגד כניעה ורבין אמר לו שהוא מסכים עם כל מילה אבל לרמטכ"ל אין מה להציג. אל תחשבי שזה מעמד פשוט בשביל רמטכ"ל. כרמטכ"ל לא הייתי בסיטואציה דומה, אבל אני מודה שזה מצב לא נוח לרמטכ"ל. השילוב של התכנון שלי ושל ההחלטה של מוטה הבטיח שיהיה ביצוע'.

נספח - עוד על עמדתו של מוטה גור

בפתק מיום רביעי -30/6' תמוז [מופיע ברשת] שהועבר לראש הממשלה, ובו עמדת הרמטכ"ל נכתב: צה"ל חייב להגן על כל ישראלי באשר הוא. אם צה"ל אינו מסוגל לעשות זאת - יש להציל הישראלים. לכן - אם כל המאמצים, והשיטות לא יצליחו - הרמטכ"ל ימליץ לתת למחבלים דרישותיהם. בינתיים - אינו ממליץ לקבוע סופית, ויש למתוח המו"מ עד לרגע האחרון, לשעה 12:00 מחר. בשעה זו יוחלט סופית - בהתאם לתנאים.

ציטוט נוסף [יש לשים לב שמדובר על התרשמות של עיתונאי מתוך דברים שפורסמו] -

הרמטכ"ל לשעבר, מוטה גור, הסתייג מיציאה ל"מבצע יונתן" (אנטבה), לשחרור בני הערובה בשדה התעופה באוגנדה, ביולי 1976. לבטיו עולים מהפרוטוקולים של המבצע, שנשמרו בארכיון צה"ל ומשרד הביטחון, ופורסמו אתמול בערוץ 2. "אם עוסקים ב'גולד פינגר' זה דבר אחר. אם ג'יימס בונד - לא איתי. אם לא יהיה מודיעין למבצע לא יהיה מבצע", אמר גור. "יש סיכונים שלוקחים ויש סיכונים שלא לוקחים. לא אשלח כוח לאוגנדה בלי שאדע שמדובר ברצינות. פנטזיות, אם תקראו את הספרים שלי, תראו שיש לי לא פחות מלאחרים, זה בשביל כלבה לא

בשביל צבא", הוסיף. עוד אמר גור כי "מבצע צבאי יש לתכנן בתנאים מסויימים. זה לא גן ילדים. זה לא משחקי כבוד. מבצע כזה אם הוא לא נעשה בתנאים מתאימים זה 'מפרץ החזירים'. לבצע ללא מודיעין, ללא ידיעה קונקרטיית מה קורה בשטח זה בחזקת לא יעשה. זה לא רק להשתלט על השדה. אם מדובר גם בחילוץ הנוסעים זה לא מספיק". ישראל יצאה למבצע ב-4 ביולי 1976 כדי לחלץ כמאה בני ערובה יהודים וישראלים, שהיו על טיסת איר פראנס מישראל לצרפת, אשר נחטפה בדרך בידי טרוריסטים ונחתה בסוף באנטבה באוגדה. הפעולה הוכתרה כהצלחה לאחר שכמעט כל החטופים שוחררו. בפעולה לשחרור החטופים נהרגו חמישה ישראלים, בהם קצין סיירת מטכ"ל יוני נתניהו, אחיו של ראש הממשלה בנימין נתניהו. הלבטים שקדמו ליציאה למבצע עולים מהפרוטוקולים שנחשפו כעת. שר הביטחון שמעון פרס, צוטט כמי שאומר ש"חובה לאומית לחפש כל אלטרנטיבה", אך מסייג כי "יכול להיות שאין". "אם אנו עושים פעולה צבאית אף אחד לא יבין אותנו, אבל כולם יכבדו אותנו, אם תהיה הצלחה. הבעיה היא סבירות ההצלחה. צריך להחליט כך או כלום", אמר. מפקד חיל האוויר, האלוף בני פלד, אמר כי "אין לדון על המבצע אם לא מוכנים לקחת סיכון". ראש להק מודיעין בחיל האוויר, רפי הר לב, הסביר כי "בפני מדינת ישראל עומדות רק שתי אפשרויות: כניעה טוטאלית או פעולה. צריך לרוץ לתכנן פעולה בכל מקרה".

<https://www.haaretz.co.il/news/politics/1.2452475>

עוד משהו על הסייעתא דשמיא סביב במבצע נוכל ללמוד מהדברים הבאים

[שכתב אורי מילשטיין במאמרו הגיבורים האמיתיים של אנטבה - נמצא במרשתת]:

אבינועם מימון פיקד אז על טייסת תובלה 120 של מטוסי בואינג. לדבריו "ביום שישי אחרי הצהריים קיבלתי הוראה לטוס לניירובי, להביא לשם כמה אנשי מוסד ואמ"ן, ולשוב מיד ארצה עם סרטי הצילום". מכיוון שלמימון לא היה מעמד של קברניט מוסמך לטיסות בין לאומיות עם מטוס בואינג, הוא זימן בדחיפות את איש המילואים, קברניט מוסמך באל-על, אמיתי לוי. הם המריאו בערב, עם אנשים שלא ידעו את זהותם ועליהם נמנו נחום אדומי, אהוד ברק, צביקה גלר, ואחרים. כדי שבניירובי לא יזהו שהמטוס הוא צבאי, צבעו אותו בצבעי אל-על. עד שיצא לדרך, היה חציו בצבעי אל-על וחציו בצבעי צה"ל. אחרי חמש שעות טיסה נחתו בניירובי. אדמוני, ברק, והשאר ירדו. איש המוסד במקום מסר לאבינועם חבילה ובה סרטי הצילום. סיפר לוי: "באנו עם דלק רזרבי כדי לא לבזבז זמן תדלוק בניירובי. מייד יצאנו להמראה. כשהיינו על המסלול, במהירות אל-חזור של למעלה מ-150 קשר, אחד מארבעת המנועים התפוצץ. לא הייתה ברירה אלא להמשיך ואז אמרתי לאבינועם שצריך לנחות כי אסור לנו לטוס עם שלושה מנועים וגם אין לנו די דלק

לטוס באיטיות ובגובה נמוך עקב התקלה. קיימת גם סכנה שהמנוע שהתפוצץ בו צינור השמן, ימשיך להסתובב ואז הוא עלול לגרום לדליקה. שאלתי את אבינועם 'האם חיוני להמשיך?' הוא השיב 'אין לך מושג עד כמה זה חשוב!' עשינו חשבון שנוכל בקושי להגיע לשארם א שייח. בגלל הטיסה האיטית נכנסנו ליום, וטסנו מעל בסיס מצרי. הגענו לשדה אופיר. שם החלטנו להמשיך בטיסה ישירה ללוד על טיפות הדלק האחרונות". בלוד חיכו להם אנשי אמ"ן שנטלו את הסרטים ומיהרו איתם למעבדה לפיתוח סרטי צילום, בקריה.

אלי דקל הוא אדם דתי. באותה שבת הוא ענה לטלפונים. בבוקר טלפן אליו קצין תורן והורה לו להגיע מיד לקריה, אבל הוסיף שצה"ל לא יכול לשלוח לו רכב, ושיתארגן להגיע בכוחות עצמו. רס"ן דקל היה שותף ברכב צבאי עם עוד שלושה קצינים. באותה שבת לא היה זה תורו. הוא לקח מונית..והגיע למעבדת הפיתוח בקריה. שם הוא פגש את מייק הררי שלקח קובץ אחד של תמונות ורץ ללשכתו של רבין. דקל לקח את התמונות למשרדו, ובמשך שעתיים עסק בפענוחם. דקל סיפר "הודעתי לקצין התורן שעשיתי את העבודה. הוא אמר 'רוץ למשרד ראש הממשלה ותן לו'. למרות היותי חולה אסטמה רצתי 600 מטר ללשכתו של רבין. במסדרון פגשתי את יצחק נבון ששאל אותי לרצוני. הסברתי לו שאני ממחר למסור את התמונות לרבין. הוא הניח לי להמשיך. פרצתי לחדר אפוף עשן סיגריות, שהקשה עלי עוד יותר. רבין היה עסוק בהתבוננות בתמונות שהביא לו הררי ושכמובן לא אמרו לו דבר כי לא פוענחו. נגשתי לרבין והראיתי לו את התמונות המפוענחות. עניתי לשאלותיו. הוכחתי לו שהצילומים אישרו את מה שהעברתי ביום רביעי. רבין היה מרוצה והורה לי ללכת". לפי ראש אמ"ן, שלמה גזית, שנכח באירוע, אלמלי התמונות המפוענחות שהביא דקל, רבין לא היה מאשר את המבצע. למחרת, בארבע לפנות בוקר, טלפן שמואל תמיר ליעקב אגסי, העיר אותו משנתו, ואמר לו: "מגיע לך צל"ש. ביצעו בדיקת מה שהצעת ביום השני לחטיפה, והצליחו. החטופים שוחררו והם בדרך ארצה."